

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 323.174:314.7(477)(045)

Х.С. Мітюшкіна

ВДОСКОНАЛЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті розглянуто переваги та недоліки існуючої міграційної політики України. Доведено необхідність її вдосконалення та запропоновано відповідний механізм з урахуванням необхідності активізації міжрегіональної співпраці.

Виявлено, що недоліки нормативно-правового забезпечення регулювання міграції в Україні призводять до певних труднощів в управлінні, що виражається в негативному впливі міграційних процесів на соціально-економічну ситуацію в країні. Найбільшими переешкодами на шляху розвитку міжрегіонального співробітництва є недостатня активність регіонів у здійсненні регіональної міграційної політики, зокрема тих, які мають статус прикордонних територій і виступають учасниками проектів транскордонного співробітництва, беруть участь у переговорах за спрощеним режимом перетину кордону шляхом підписання угод; практична відсутність багатосторонніх угод про співробітництво в реалізації міграційної політики, в тому числі з такими привабливими для українських мігрантів країнами, як Італія, Іспанія, Франція, Німеччина, Австрія та ін.

Доведено необхідність розробки ефективного механізму реалізації міграційної політики, з урахуванням досвіду більш розвинених країн, територіальних проблем що склалася в Україні, її прагнення інтегруватися у світовий простір та розвивати міжрегіональне співробітництво. Даний механізм покликаний забезпечити проведення комплексної і послідовної реалізації міграційної політики України, і включає поряд із загальними елементами (фактори впливу, нормативно-правовою базою) домінанти регулювання міграції трудових ресурсів в умовах глобалізації.

Виявлено, що традиційні підходи до регулювання трудової міграції не відповідають новим реаліям і вимагають модернізації на основі ряду нових принципів, серед яких: принцип гнучкості; принцип партнерства; принцип компенсації; принцип навчання; принцип терміновості; принцип глобальності; принцип адекватності.

Суттєве підвищення якості міграційної політики може бути досягнуто за рахунок поглиблення співпраці з розвинутими країнами, інтеграційними угрупованнями (головним чином ЄС) і спеціалізованими організаціями. Сферами співпраці, крім обміну інформацією, повинні стати: розробка міграційного законодавства і процедур реєстрації мігрантів, уніфікація документів реєстрації мігрантів, виявлення та ліквідація каналів нелегальної міграції.

Ключові слова: трудові ресурси, міжнародний ринок праці, міграція трудових ресурсів, еміграція, імміграція, зайнятість населення, безробіття, міжнародні міграційні процеси, міграційна політика.

Актуальність проблеми. Міжрегіональне співробітництво сьогодні є одним з найбільш значущих елементів механізму реалізації регіональної економічної політики країни. Завдяки йому можливим є вирішення внутрішніх проблем територій, серед яких ключове значення має підвищення рівня зайнятості та створення нових робочих місць.

Проте необхідно зауважити, що все частіше проблеми зайнятості вирішуються за рахунок міграційних процесів.

Сьогодні міграція стала одним з головних чинників соціального перетворення і розвитку в усіх регіонах світу. Міграційні рухи є так званим індикатором реакції населення на зміни в економічному, політичному, соціальному житті будь-якого суспільства: розмір, напрямки та масштаби таких процесів певною мірою свідчать про стабільність, або навпаки, нестабільність суспільного розвитку в країні. Саме тому формування ефективної міграційної політики є одним з найбільш важливих завдань держави, й відповідно, обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам міграції, зокрема міграційної політики присвячено роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких В.І. Переведенцева, І.М. Занданова, Л.Л. Рибаківський, Ж.А. Зайончковська, І.С. Матліна, А.В. Топіліна, С.П. Калініна, О.М. Кушнірчук-Ставнича, П. Кшиштоф, У.Я. Садова, Л.Л. Рибаківський та ін., проте деякі аспекти потребують подальших розробок.

Метою статті є розробка ефективного механізму реалізації міграційної політики, з урахуванням досвіду більш розвинених країн, існуючих територіальних проблем України та її прагнення інтегруватися у світовий простір.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як показує міграційна криза, з якою, останнім часом, зіштовхнулися країни Європи, одним з нових напрямків міграційної політики держав-донорів робочої сили повинна стати політика збільшення векторів міжнародної міграції для зниження напруги на міжнародному ринку праці. Аналогічна процедура в Україні допоможе збалансувати рівень попиту та пропозиції робочої сили.

Розширення географії міжрегіональних переміщень можливо здійснити за умови створення нових робочих місць, підтримки та розвитку нових галузей економіки й тих, що прийшли в занепад, вдосконаленні інвестиційної політики і політики регіонального розвитку. Не менш важливим в регулюванні цього питання є підвищення привабливості роботи в районах і невеликих містах, підтримка розвитку сільської місцевості. Розширення географії трудової міграції знімає напругу на світовому і національному ринку праці, сприяє рівномірному розподілу робочої сили в геопросторовому відношенні.

Україна прагне брати активну участь у світових суспільно-економічних процесах, інтегруватися в економічний простір, розвивати міжрегіональне співробітництво. Таке прагнення вимагає нових підходів до використання людського, економічного та природного потенціалу регіонів, сприятиме досягненню більш високого рівня життя населення та економіки. Міграційні процеси як такі, що впливають на зміну багатьох соціально-економічних показників, потребують особливої уваги. Постанова Кабінету Міністрів від 2006 року (№ 1 001) про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, містила певні відомості про трудову міграцію, однак не пропонувала конкретних стратегічних заходів, які дозволили б підвищити певні демографічні та економічні показники і безпосередньо вплинули б на стан трудової міграції в країні.

Питаннями трудової міграції в контексті регіонального розвитку активно займаються уряди країн з розвинутою економікою, багато з яких розглядають міграцію як невід'ємну частину стратегії регіонального розвитку. В Україні трудова міграція в контексті програми регіонального розвитку почала розглядатися недавно [1, с.22].

Характерною рисою сучасних програмних документів є посилення уваги до імміграційної політики України і проблем, що стосуються даного питання. Кабінетом Міністрів України прийнято постанову «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо її ефективності», яка спрямована на комплексну і

послідовну реалізацію міграційної політики держави [2]. Проте основна увага в цій постанові приділена питанням імміграції, проблемам біженців і використання іноземної робочої сили в Україні. Відповідно, дієвих заходів для вирішення проблем відтоку робочої сили за межі країни не передбачено.

У зв'язку з цим виникає необхідність розробки ефективного механізму реалізації міграційної політики, з урахуванням досвіду більш розвинених країн, територіальних проблем що склалися в Україні, її прагнення інтегруватися у світовий простір та розвивати міжрегіональне співробітництво (рис. 1).

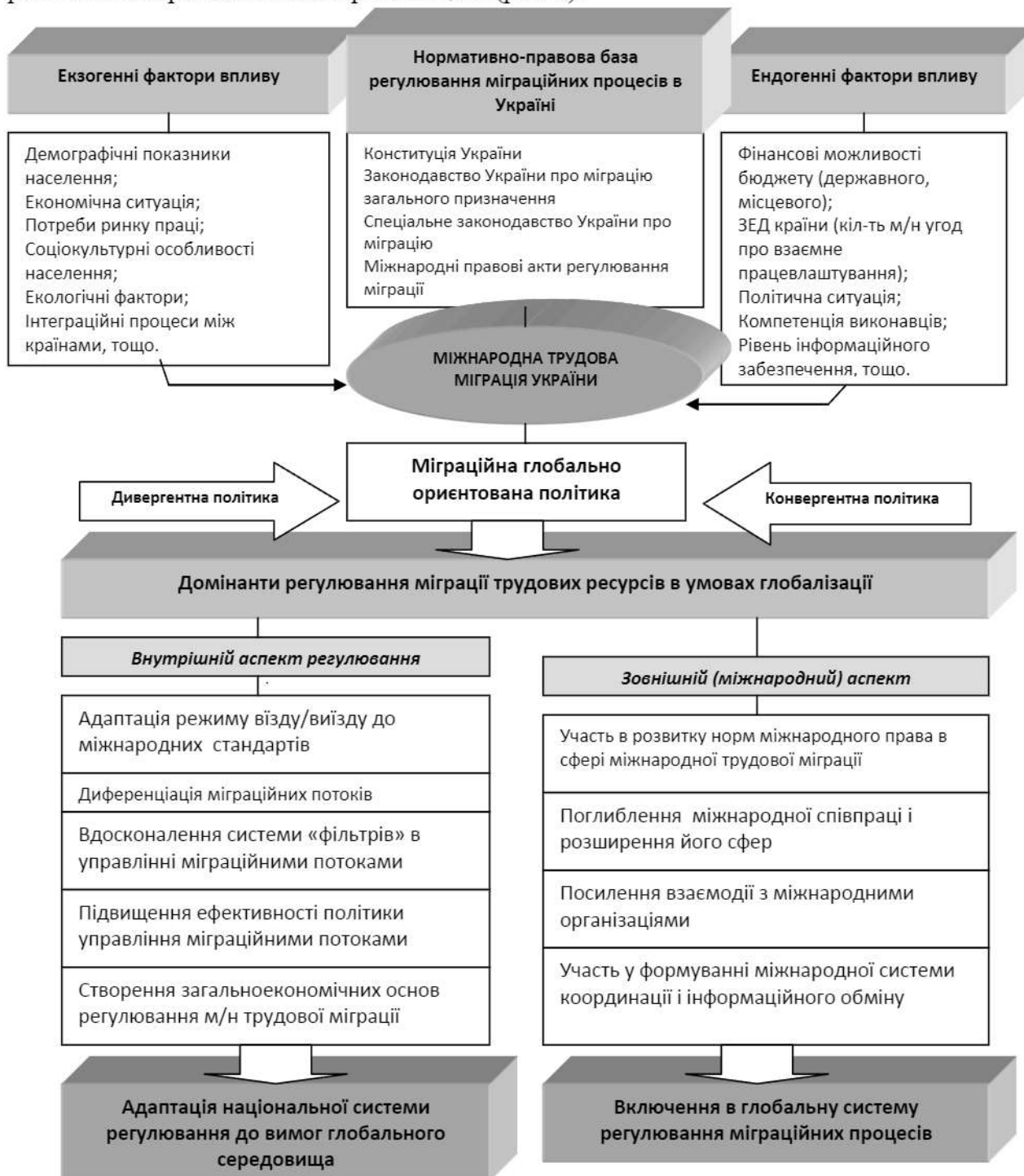

Рис. 1. Механізм вдосконалення міграційної політики України в умовах посилення міжрегіонального співробітництва

Даний механізм покликаний забезпечити проведення комплексної і послідовної реалізації міграційної політики України, і включає поряд із загальними елементами (фактори впливу, нормативно-правовою базою) домінанти регулювання міграції трудових ресурсів в умовах глобалізації.

З метою зменшення еміграції робочої сили з України (особливо нелегальної) необхідно здійснення системи заходів, яка на думку фахівців, повинна мати чіткі внутрішні і зовнішні напрямки. До числа перших, належать заходи макроекономічної стабілізації та оздоровлення економіки: створення робочих місць, розширення іноземного інвестування тощо. Зовнішні заходи мають забезпечити цивілізовані форми виїзду працівників за кордон та можливість їх вільного повернення з-за кордону, ввезення валюти, а також гарантії нашим співвітчизникам захисту їхніх трудових прав за кордоном.

Серед багатьох недоліків нормативно-правової бази регулювання міграційних процесів в Україні, найбільш значущими для розвитку міжрегіонального співробітництва є такі [3]:

- недостатня активність регіонів у здійсненні регіональної міграційної політики, зокрема тих, які мають статус прикордонних територій і виступають учасниками проектів транскордонного співробітництва, беруть участь у переговорах за спрощеним режимом перетину кордону шляхом підписання угод про так званому малому (прикордонному) руху.
- практична відсутність багатосторонніх угод про співробітництво в реалізації міграційної політики, в тому числі з такими привабливими для українських мігрантів країнами, як Італія, Іспанія, Франція, Німеччина, Австрія та ін.

Отже, недоліки нормативно-правового забезпечення регулювання міграції в Україні призводять до певних труднощів в управлінні, що виражається в негативному впливі міграційних процесів на соціально-економічну ситуацію в цілому. Багатогранність прояви наслідків міграції вимагає комплексних заходів на регіональному, загальнодержавному, транскордонному та міжнародному рівнях, які повинні чітко регламентуватися відповідними нормативно-правовими документами.

Декларативний характер більшості програм у сфері реалізації міграційної політики, затяжний процес прийняття проектів законів, інші недоліки нормативно-правового забезпечення регулювання міграції в Україні поглиблюють деструктивні процеси в суспільстві і можуть призвести до подальшого відтоку висококваліфікованих кадрів з України та притоку на їх місце менш кваліфікованої робочої сили з інших країн.

Зважаючи на це основними напрямками вдосконалення правових основ регулювання міжнародної міграції мають стати:

- впровадження міжнародних стандартів у сфері юридичного оформлення міграційного руху шляхом імплементації норм міжнародного права і виконання домовленостей з іншими країнами та міжнародними організаціями;
- гармонізація законодавства України та країн-партнерів, у тому числі об'єднаних в рамках інтеграційних груп. У цьому напрямку пріоритетною повинна бути гармонізація законодавства України та ЄС, визначення принципів уніфікації міграційного законодавства з країнами Організації Чорноморського економічного співробітництва, ГУАМ;
- консолідація і ендегенний розвиток законодавства передбачає узагальнення нормативно-правових актів (адаптуючи їх до норм європейського і міжнародного права), що регулюють міграцію, та їх удосконалення на основі власних інституційних нововведень, розроблених на основі врахування національного досвіду і проблем України.

Міграційні процеси в умовах глобалізації та інтеграції України у світовий простір відображають ступінь розвитку та відкритості суспільства. Ефективність міграційної політики залежить від того, наскільки гармонійно будуть задіяні всі важелі впливу на господарський комплекс і суспільство.

Ключовим моментом у реалізації представленого механізму є знаходження оптимального співвідношення (балансу) конвергентного і дивергентного шляхів побудови системи регулювання міграційними потоками [4]. Перевага конвергентного підходу в тому, що він дозволяє, по-перше, використовувати заздалегідь апробовані методи, у застосуванні яких є практичний досвід та оцінка можливих результатів, і, по-друге, забезпечити узгодженість (відповідність методів) з міграційною політикою інших держав, розширює можливості для партнерства. Завдяки цьому можна економити ресурси і підвищити результативність заходів регулювання.

В Україні конвергентний шлях може використовуватися для формування практично всіх складових міграційної політики, які, однак, вимагають істотних адаптаційних змін. Тому, створюючи в процесі конвергенції загальні орієнтири регулювання на рівні окремих складових системи доцільно використовувати потенціал дивергентної моделі (механізму управління). За рахунок цього можуть впроваджуватися додаткові напрямки і використовуватися інші методи регулювання, що відповідають особливостям міграційних процесів в Україні.

Використання дивергентного шляху в цілому не повинно перешкоджати процесу конвергенції, а тільки доповнювати його новими елементами. Перевагу тій чи іншій моделі необхідно визначати за кожною складовою міграційної політики. Сферами використання конвергентної моделі в управлінні міграційними процесами повинні стати [4]:

- 1) вдосконалення законодавчо-правового забезпечення міграційної політики (в частині дотримання норм міжнародного права);
- 2) створення механізмів міжнародного партнерства;
- 3) формування систем моніторингу міжнародної міграції, інформаційного забезпечення міграційної політики, статистичного обліку параметрів і наслідків міжнародної міграції;
- 4) розробка підходів у боротьбі з нелегальною міграцією, створення систем прикордонного контролю, регулювання транзитної міграції;
- 5) створення (реформування) і визначення прерогатив органів влади, які повинні взаємодіяти з міжнародними структурами, та ін.

Сферами використання конвергентної моделі в управлінні міграційними процесами для умов України є: комбінування напрямків і методів міграційної політики; визначення змісту економічних реформ, що впливають на параметри міграційних потоків; формування систем фільтрації і стимулювання міграційних потоків; підготовка програм з розвитку демографічного потенціалу і трудових ресурсів; створення умов для використання міграційного капіталу і повернення мігрантів; визначення умов отримання громадянства та ін.

Оптимальна комбінація конвергентного і дивергентного механізмів управління повинна забезпечувати якомога більш повне використання їх переваг і компенсувати недоліки. Традиційні підходи до регулювання трудової міграції часто не відповідають новим реаліям і вимагають модернізації на основі ряду нових принципів [4]:

- принцип гнучкості - передбачає підвищення здатності переорієнтувати міграційну політику на вирішення нового спектру завдань в контексті її адаптації до умов глобалізації та вимог міжнародного середовища. Цей принцип є основою для здійснення селекції мігрантів та вдосконалення інструментарію

міграційної політики при зміні її пріоритетів. Принцип гнучкості є основоположним і універсальним для всіх складових міграційної політики;

- принцип партнерства - припускає активізацію всіх форм партнерства і співробітництва з іншими країнами, інтеграційними групами і спеціалізованими міжнародними організаціями з метою економії ресурсів та підвищення ефективності міграційної політики. Принцип носить вибіркового характер і застосовується у разі відповідності конкретних проектів і формату партнерства національним інтересам і можливостям;
- принцип компенсації - передбачає введення вимог, за якими міграційна політика повинна бути спрямована на усунення (мінімізацію) зовнішніх негативних впливів, які деструктивно впливають на національну економіку та розвиток її секторів, а також компенсацію негативних наслідків економічної політики, які проявляються у сфері зовнішньої трудової міграції ;
- принцип навчання - передбачає орієнтацію на вивчення і використання передового світового досвіду у сфері регулювання зовнішньої трудової міграції, а також підготовку, поширення і використання знань про тенденції розвитку світового ринку праці, зміни глобальної та національних систем міграційних зв'язків, а також нововведення в міграційній політиці різних країн і діяльності міжнародних організацій;
- принцип терміновості - припускає (у контексті забезпечення гнучкості) підвищення швидкості реакції системи регулювання міграції на екзогенні (глобальний простір) і ендогенні (національний простір) зміни, в тому числі за рахунок кращої адаптації міграційної політики до нових умов. Вона досягається на основі використання гнучких механізмів прийняття рішень та прогнозування сценаріїв розвитку глобальної системи міграційних зв'язків;
- принцип глобальності - передбачає врахування дисипації та диверсифікації міграційних потоків в глобальному просторі, узагальнений аналіз змін у всіх регіонах світу з підготовкою глобальної карти міграції, обліку узгодженості тенденцій в різних географічних напрямках розвитку глобальної системи міграційних зв'язків;
- принцип адекватності - передбачає забезпечення відповідності програм та інструментарію у сфері регулювання зовнішньої міграції, масштабам проблем і завдань, що вирішуються міграційною політикою, для досягнення поставлених цілей.

Ці принципи потрібно закласти в стратегію регулювання зовнішньої трудової міграції при загальній орієнтації на забезпечення прогресивного розвитку міграційної політики. Система регулювання повинна не тільки відповідати сучасним стандартам і розвиватися на основі відтворення досягнень світового досвіду, але й бути налаштована на генерацію нововведень, розроблених на основі національного досвіду (це стосується інституційних, процедурних, технічних та інших інновацій).

Про необхідність вдосконалення міграційної політики України свідчать і прогнозні дані про збільшення міграційного потоку, що були отримані в ході дослідження. Прогнозні дані кількості емігрантів, отримані на основі використання трендових моделей і лінійних параметричних методів, підтверджують зростаючу тенденцію. Прогнозується збільшення кількості українського населення, що емігрує в 2015 - до 36 517 осіб або на 28,9%, в 2016 - до 46 607 осіб або на 27,6 %, і в 2017 - 58600 осіб або на 25,7%, в 2018 - на 72 496 осіб або на 23,7%. В середньому щорічно в прогнозованому періоді очікується збільшення числа емігрантів з України на 26,7%. Це цілком пояснюється сформованою економічною та політичною ситуацією в країні.

Результати прогнозування кількості іммігрантів в Україну були отримані на основі однієї з авторегресійних моделей (модель Олімп). Отримані прогнозні оцінки свідчать, що у відповідність з базовим сценарієм в 2015 році можна очікувати зменшення кількості іммігрантів в Україну до 39876 чол., що на 22,69% менше порівняно з 2014 р, в 2016 р. - до 32290 чол. або на 19,1%. В 2017 р очікується збільшення числа іммігрантів до 33934 чол. або на 5,1%, в 2018 р. - до 40345 чол. або на 18,9%. В цілому період 2015-2018 рр. характеризується середнім прогнозованим щорічним зниженням числа іммігрантів в Україну на 5,7%.

Для забезпечення нормальних умов протікання міграційних процесів, необхідно, як вже зазначалося раніше, вдосконалення законодавства, яке потребує активізації взаємодії з міжнародними організаціями. У процесі вдосконалення правового регулювання міграції особлива увага повинна приділятися захисту прав та інтересів трудових мігрантів в Україні та за кордоном (особливо економічних прав). Обмежувальні норми (для іммігрантів) не повинні створювати дискримінації за національними і етнічними ознаками та погіршувати умови життєдіяльності мігрантів. Важливо забезпечити стабільність міграційного законодавства та громадське обговорення проектів його змін.

Для захисту прав трудових мігрантів за кордоном України потрібно ініціювати проекти міждержавної координації, зокрема в рамках співпраці з ЄС. Для цього доцільно: 1) використовувати досвід і потенціал візових центрів ЄС в третіх країнах, а також можливості європейської політики сусідства; 2) приєднуватися до тематичних програм ЄС з розвитку співробітництва у сфері міжнародної міграції; 3) брати участь у місії ЄС у сфері допомоги на кордонах і боротьби з нелегальною міграцією; 4) ініціювати програми у сфері боротьби з новими видами нелегальної міграції.

Аналіз діяльності міжнародних організацій у сфері міграції населення (насамперед ООН та Міжнародної організації з міграції) дозволив встановити постійну тенденцію до лібералізації легальної міграції поряд з посиленням боротьби з її нелегальними формами. Це повинно знайти відображення в законодавчо-правовому регулюванні міграції в Україні.

Актуальним завданням для України є прийняття єдиного міграційного кодексу. Цей документ повинен стати основою для стратегічного управління міграційними потоками в умовах глобалізації на основі цілісного підходу до законодавчо-правового регулювання.

Виходячи з об'єктивності глобалізаційних процесів та необхідності активізації міжрегіональної співпраці можна виділити головні і обов'язкові напрямки регулювання зовнішніх трудових міграційних потоків, а саме:

- оптимізація параметрів міграційних потоків (еміграції та імміграції) за кількісними параметрами, країнами, категоріями мігрантів;
- селекція мігрантів відповідно до потреб національної економіки у трудових ресурсах і завдань її розвитку;
- адаптація мігрантів в національному середовищі та їх гармонійна інтеграція в суспільство;
- боротьба з нелегальною міграцією у всіх формах;
- контроль над імміграцією і еміграцією, а саме підвищення якості прикордонного та внутрішнього міграційного контролю, а також контролю за діяльністю мігрантів (трудовах і підприємців);
- оптимізація фінансових і матеріальних потоків, супроводжуючих трудову міграцію. Це стосується насамперед емігрантів, коли лібералізація таких потоків служить додатковим чинником залучення міграційного капіталу, легалізації каналів його надходження;

• управління факторами міжнародної міграції передбачає вплив на причини міграції для впорядкування міграційних процесів та коригування системи міграційних зв'язків.

Отже, з точки зору України суттєве підвищення якості міграційної політики може бути досягнуто за рахунок поглиблення співпраці з розвинутими країнами, інтеграційними угрупованнями (головним чином ЄС) і спеціалізованими організаціями. Сферами співпраці, крім обміну інформацією, повинні стати: розробка міграційного законодавства і процедур реєстрації мігрантів, уніфікація документів реєстрації мігрантів, виявлення та ліквідація каналів нелегальної міграції та ін.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити деякі висновки. Міграційна політика України повинна ґрунтуватися на міждержавних угодах з країнами-реципієнтами робочої сили. Такі угоди, крім правової і соціальної захищеності українців за кордоном, повинні передбачати планомірний, цілеспрямований відбір наших громадян, їх професійну підготовку та перепідготовку на місці, до виїзду за кордон, передбачати умови проживання та компенсацію за підготовку кадрів нашою державою (витрати на виховання, освіту, оздоровлення та ін.). Важливою функцією української дипломатії має стати захист інтересів громадян України за кордоном, незалежно від того, в якій країні вони знаходяться.

Заходи державного втручання в міграційні процеси трудових ресурсів мають передбачати: надання пільг мігрантам, які вкладають валютні заощадження в розвиток малого бізнесу; введення митних пільг для трудових мігрантів на ввезення інвестиційних товарів; географічну і професійну диверсифікацію міграційних потоків робочої сили за допомогою створення агентств з працевлаштування українських громадян за кордоном; регулювання оплати за посередницькі послуги агентств з працевлаштування; забезпечення потенційних емігрантів необхідною інформацією шляхом надання консалтингових послуг; вдосконалення фінансових важелів за допомогою Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). Таким чином, інтеграція України у світовий ринок праці передбачає всебічне врахування тенденцій розвитку сучасної міжнародної трудової міграції, її форм і особливостей, механізму її державного регулювання.

Список використаної літератури

1. Кушнірчук-Ставніча О. М. Економічні та соціальні важелі протидії відпливу працездатного населення за кордон / О. М. Кушнірчук-Ставніча // Ефективна економіка. – 2010. – №4. – С.20-25 ; Kushnirchuk-Stavnycha O. M. Ekonomichni ta sotsialni vazheli protydii vidplyvu pratsezdatnoho naselennia za kordon / O. M. Kushnirchuk-Stavnycha // Efektyvna ekonomika. – 2010. – №4. – S.20-25

2. Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 20.07.2007 г., №657/2007. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>; Pro napriamy derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy ta nevidkladni zakhody shchodo pidvyshchennia yii efektyvnosti [Elektronnyi resurs] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.07.2007 h., №657/2007. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/>

3. Садова У. Я. Проблеми нормативно-правового забезпечення регулювання міграційних процесів в Україні / У. Я. Садова, М. М. Біль // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 323–330 ; Sadova U. Ya. Problemy normatyvno-pravovoho zabezpechennia rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv v Ukraini / U. Ya. Sadova, M. M. Bil // Forum prava. – 2010. – № 1. – S. 323–330.

4. Кшитштоф П. Характеристика концепції міграційної політики України та напрями її розвитку / П. Кшитштоф // Наукові праці МАУП. Серія : Політичні науки. Юридичні науки. - 2013. - Вип. 2. - С. 66-71. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npmaupp_2013_2_12.pdf ; Kshytstov P. Kharakterystyka kontseptsii mihratsiinoi polityky Ukrainy ta napriamy yii rozvytku / P. Kshytstov // Naukovi pratsi MAUP. Seriiia : Politychni nauky. Yurydychni nauky. - 2013. - Vyp. 2. - S. 66-71. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npmaupp_2013_2_12.pdf.

5. Калініна С. П. Регулювання ринку праці України в контексті європейського вектору економічної інтеграції / С. П. Калініна, Г. В. Серєда // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. – Донецк : ДонНУ, 2010. - С. 741-745 ; Kalinina S. P. Rehuliuвання rynku pratsi Ukrainy v konteksti yevropeiskoho vektoru ekonomichnoi intehratsii / S. P. Kalinina, H. V. Sereda // Problemy razvitiya vneshneekonomicheskikh svyazey i privlecheniya inostrannykh investitsiy: regionalnyy aspekt : sb. nauch. tr. – Donetsk : DonNU, 2010. - S. 741-745

6. Міжрегіональне співробітництво у системі нової регіональної політики України / С. О. Біла, І. Г. Бабець, І. В. Валюшко, Я. А. Жаліло та ін.; за ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2011. – 32 с. ; Mizhrehionalne spivrobitnytstvo u systemi novoi rehionalnoi polityky Ukrainy / S. O. Bila, I. H. Babets, I. V. Valiushko, Ya. A. Zhalilo ta in.; za red. Ya. A. Zhalila. – Kyiv : NISD, 2011. – 32 s.

7. Human Development Report 2012 – HDI rankings [Electronic resource] // Statistics of the Human Development Report. – 2013. – Mode of access : <http://hdr.undp.org/en/statistics/>.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2015.

H . Mityushkina

IMPROVEMENT OF MIGRATION POLICY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING OF INTERREGIONAL COOPERATION

The article discusses the advantages and disadvantages of Ukraine's migration policy. Have proved the necessity to improve it and suggested an appropriate mechanism in view of the need to intensify inter-regional cooperation.

It was found that the disadvantages of regulatory support migration management in Ukraine lead to certain difficulties in management, that resulting in a negative impact of migration processes on the socio-economic situation in the country. The biggest obstacles to the development of inter-regional cooperation is the lack of activity of the regions in the implementation of regional migration policy including those which have the status of the border area and participates in cross-border cooperation projects, participate in negotiations for simplified border crossing regime by signing agreements; the virtual absence of multilateral agreements on cooperation in the implementation of migration policy, including so attractive countries for Ukrainian migration countries like Italy, Spain, France, Germany, Austria and others.

Proved the necessity to develop an effective mechanism for the implementation of migration policy, in view of experience of more developed countries, territorial problems the existing in Ukraine and its desire to integrate into the global community and to develop interregional cooperation. This mechanism is designed to ensure that a comprehensive and consistent implementation of the migration policy of Ukraine and includes in addition to the common elements (factors of influence, the legal framework) dominant regulation of labor migration in the conditions of globalization.

It was found that the traditional approach to labor migration does not correspond to the new realities and the need of modernization based on a series of new principles, among which are: the principle of flexibility, the principle of partnership; the principle of compensation;

the principle of learning; the principle of urgency; the principle of globality; the principle of adequacy.

A significant increase of the quality of migration policies can be achieved by strengthening cooperation with developed countries, integration groups (mainly EU) and specialized organizations. Areas of cooperation, besides the exchange of information, should be: the development of migration legislation and procedures for the registration of migrants, unification documents of registration of migrants, identification and elimination of the channels illegal migration.

Key words: *labor resources, international labor market, labor migration, emigration, immigration, employment, unemployment, international migration process, migration policy.*

УДК 338.001.36

С. Ю. Пахомов

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано сучасний стан міжнародної конкурентоспроможності України та проблеми її формування. Охарактеризовано інноваційний чинник формування міжнародної конкурентоспроможності та проблеми його розвитку в Україні. Визначено основні причини, що стримують інноваційний розвиток вітчизняної економіки. Окреслено необхідні передумови для динамічного переходу національної економіки України до якісно вищого рівня міжнародної конкурентоспроможності.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, соціально-економічна трансформація, глобальна конкурентоспроможність, економіка знань.*

Постановка проблеми. В сучасному світі, як відомо, доля країни визначається не за кількісними параметрами економіки, а за якісними показниками економічного і соціального розвитку. При цьому все більше значення мають показники загальної конкурентоспроможності країни, її інноваційних і технологічних потенціалів, здатність вирішувати глобальні і регіональні проблеми, забезпечувати високий рівень і якість життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки України та економік інших країн світу присвячено низку публікацій вітчизняних вчених-економістів, зокрема Я.А.Жаліла [1], О.М.Бородіна [2], В.В.Дергачової [3], О.Б.Чернеги [4], А.О.Ходжаян [5] та ін. Роботи зазначених науковців становлять значну базу даного дослідження, однак особливості сучасних викликів інноваційному розвитку економіки України обумовлюють необхідність здійснення подальших розвідок у даній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зрушення, що відбулись під впливом посилення процесів глобалізації світової економіки, викликали радикальні зміни в міжнародних економічних відносинах. Це стосується фінансів, інвестицій, інновацій, торгівлі і т.д. Якщо розглянути, наприклад, найбільш консервативний компонент – міжнародну торгівлю, то ці зміни є вельми показними в силу того, що вони перед усім – структурні. Так, за другу половину минулого сторіччя доля сільськогосподарських товарів і продуктів, міжнародної сировини і пального зменшилось в 2,4 і 3,3 рази, а доля готових виробів, відповідно, зросла вдвічі. В результаті в 2000 р. в світовому експорті доля продукції обробної промисловості зросла на 75%, а видобувної